

Kent Estetik Kurullarının İşlevselliğine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma Ve Karaman İçin Bir Model Önerisi*

Hakan CANDAN¹ Ercan OKTAY² Arzu M. EROL³ Tuba Perihan KAYA⁴

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF, SBKY, hakancandan@kmu.edu.tr

²Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF, SBKY, ercanoktay@kmu.edu.tr

³Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF, SBKY, arzumaltas@kmu.edu.tr

⁴Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Kazım Karabekir MYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, tubakaya@kmu.edu.tr

Makale Gönderim Tarihi: 22.10.2018

Makale Kabul Tarihi: 26.12.2018

Öz

Bireylerin daha yüksek bir yaşam kalitesine kavuşmaları açısından önemli ve gerekli boyutlardan birisi estetikdir. Özellikle kentsel mekânların şekillenmesinde gözetildiği iddia edilen bir kavram olan estetik, çok boyutlu düşünmeyi gerektiren bir terimdir. Bireylerin, yaşadıkları çevreye bütüncül ve uyumlu bir şekilde; karşılıklı etkileşim içinde olması gerektiği ve bu doğrultuda kentsel yaşam kalitesini artırabileceği düşünüldüğünde, kentsel estetik oldukça önem kazanmaktadır. Önemi ve değeri konusunda kuşku götürmeyen, ancak kentlerin dönem dönem ihmal ettiği estetik boyut, son zamanlarda yeniden önemsenir, aranır ve sorgulanır olmuştur. Bu bağlamda kentsel estetiğin işlevselliği açısından kullanışlı bir araç olarak uygulanan kent estetik kurullarının ülkemizdeki geçmişi, mevcut uygulamaların başarı ve performansının araştırılmasının amaçlandığı bu çalışmada Adana, Ankara, Antalya, Kayseri, Konya, Malatya, Rize kent estetik kurulları incelenmiş ve buradan yola çıkılarak Karaman için bir model önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Estetik, Kent Estetik Kurulu, Karaman

A Comparative Research on The Functionality of The Urban Aesthetic Committee and a Model Suggestion for Karaman

Abstract

One of the important and necessary aspects in terms of achieving a higher quality of life is aesthetic. A concept of aesthetic which is claimed to be considered especially in the shaping of urban spaces, requires multi-dimensional thinking. Urban aesthetics are becoming even more important when it is thought that individuals could interact and increase the quality of urban life in a holistic and harmonious way. The aesthetic, which has no doubt about its importance and value, but which the cities neglected from time to time, has recently been re-considered, sought and questioned. In this study, it is aimed to investigate the history of urban aesthetics committees which are applied in Turkey as a useful tool in terms of the functionality of urban aesthetic and to examine the success and performance of existing practices. In this context, urban aesthetic committees of Adana, Ankara, Antalya, Kayseri, Konya, Malatya and Rize were examined and a model was proposed for Karaman.

Key Words: Aesthetics, Urban Aesthetic Committee, Karaman

* 09-M-17 nolu "Kent Estetik Kurullarını İşlevselliğine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma ve Karaman İçin Bir Model Önerisi" başlıklı BAP'tan türetilmiştir.

1. Giriş

Estetik tarihin her döneminde insanları doğrudan ilgilendiren bir kavram olagelmıştır. Keza kentsel estetiğin de, kentlerin doğuşundan itibaren çeşitli şekillerde kente eklenerek, kentin her sürecinde, yerleştirilen her bir taşta hesaba katıldığı varsayılmıştır. Ancak kent estetiği denildiğinde akla yalnızca fiziksel donatıların gelmesi yanıltıcı olabilecektir. Çünkü estetik, salt fiziksel açıdan görsel tatmini karşılamanın yanı sıra sosyo-kültürel işlev ve gereksinimler noktasında da doyuma ulaştırması beklenen bir duygudur. Kavramın daha çok mimari ile birlikte düşünülmesi ya da mimari ile iç içe olması nedeniyle estetik konusunun daha çok kent plancıları ya da mimarların alanı olduğu noktasındaki ağır basan görüşlerden ötürü, genellikle sosyal bilimciler konunun dışında kalmaktadır. Dahası birçoğunun düşündüğü gibi, belediyelerin estetik algısı da çoğu zaman 'görsel güzellik'ten öteye geçememekte ve bu konuda izlenen politikalar da genellikle fazla maliyetli ve gereksiz süslemelerden ibaret olmaktadır. Estetik değerlerin ve algısının, fiziksel müdahale ve dokunuşların ötesine geçememesinin bir başka ifadesi, sosyal dokunun bu değişimler karşısında zarara uğrama ihtimalidir. Oysa kentlerin yalnız fiziksel özellikleri ile değil aynı zamanda sosyal boyutlarıyla da hesaba katılması gerekliliği ile estetik bu çalışma kapsamında, kişilerin kenti algılamasını kolaylaştıran, kente kimlik kazandırmada önemli roller üstlenen, kentte yaşamı şekillendiren nitelikler doğrultusunda ele alınmıştır.

Sanayileşme, göç, hızlı kentleşme gibi nedenlerin yol açtığı kentsel yaşamdaki olumsuzluklara çözüm arayışı, kentlerde estetik kaygıların arka planda kalmasına ve işlevselliğin öncelenmesine yol açmıştır. Ancak bu durum zaman içinde kentlerin çürümüş, yozlaşmış, çarpıklaşmış bir görünüm arzemesine neden olup kentlerin yaşam için gerekli olan niteliklerinin silinmesi tehlikesini doğurunca kaybolan estetik değerler için bir takım arayışlar başlamıştır. Yaşam kalitesinin artırılması için gerekli boyutlardan birisi olarak estetik olgusunun kentlerde yeniden önemsenmesi arzusu noktasında çeşitli işlevler yüklenen Kent Estetik Kurulları dikkat çeken bir araç olmuştur. Özellikle 2000'li yıllarla birlikte yerleşme politikalarının öne çıktığı dönemde çok sayıdaki belediye tarafından kentsel estetik çalışmaları başlatılmıştır. Birçoğunun moda akıma katılma motivasyonu yapıldığı düşüncesinin oluşmasına neden olan durum, Kent Estetik Kurullarının neredeyse bütün ilçe, il ve büyükşehir belediyesinde oluşturulmasına rağmen beklenen faaliyet ve performansla sahip olamamalarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, Kent Estetik Kurullarının işlevselliği açısından bir araştırma yapmak ve belirlenen sorun ve olumsuzluklar ya da eksikliklerden hareketle Karaman için bir Kent Estetik Kurulu model önerisi geliştirmek amaçlanmıştır. Özellikle Karaman Kent Estetik Kurulu'nun 04.01.2013 tarihinde kurulmuş olmasına rağmen hala etkin bir faaliyette bulunmuyor olması, bu araştırmayı yapmanın yararlı olabileceğinin düşünülmesine yol açmıştır.

2.Kavramsal Çerçeve: Estetik ve Kentsel Estetik

“Kent insanın en büyük sanat yapıtıdır”.
(L.Mumford)

Estetik kavramı son gelişmeleri merkezine alan; geniş anlamda güzelliğin teorisi ya da daha geniş bir tanımlamayla sanatın felsefesi olarak kabul edilebilir (<http://www.iep.utm.edu/aestheti/>). TDK'da (<http://www.tdk.gov.tr/>) “Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat” olarak tanımlanan estetik, terim olarak ilk kez, Alman filozof A. G. Baumgarten tarafından ortaya atılmış ve 18. yüzyılın ortalarından günümüze değin (Kagan, 1982: 3) farklı alanlara dâhil edilerek çeşitli tanımlamaların öznesi olmuştur. Ancak estetiğin asıl kurucusunun Kant olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır. Zira estetiğin bağımsız bir bilgi alanı olarak kuruluşu-her ne kadar estetiğin konu ve sınırlarını ilk çizen; bugün sahip olduğu adı veren Baumgarten olsa da-felsefe bilgisi içindeki asıl yerini kazanması Kant'ın çalışmalarıyla mümkün olmuştur (Tunalı, 1963: 65). “Kant 'güzel' ile 'iyi'nin örtüştüğü ve farklılaştığı konumları belirleyerek, 'güzel'i yararlıdan ayırarak, 'estetik haz'ın 'duyusal hoşlanma'dan farklı olduğunu göstermiş ve estetiğin kendine özgü sınırlarını çizmiştir” (Yetişken, 1998: 11). Kavramın epistemolojik kökeni, Grekçe “aisthanesthai” sözcüğüne karşılık gelmekte ve duyu ile algılamak anlamında kullanılmaktadır. Bu bağlamda estetiğin, algının ve duyusalığın sağladığı bilgi ile ilgili bir bilim olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim kavramın yaratıcısı Baumgarten'in tanımıyla estetik, bir çeşit mantıktır; ‘mantığın kız kardeşi’dir ve bu tanımlamayı duyusal bilginin mantığı olmasından hareketle yapmıştır (Tunalı, 2007: 13-14; Timuçin, 1998: 120). Çünkü her ikisi de yetkin bilgiyi bulmayı amaç edinmekte; mantık zihni bilginin yetkinliğine, estetik ise duyusal bilginin yetkinliğine ulaşmak istemektedir (Tunalı, 1963: 67). Diğer bir ifadeyle mantığın temel felsefesi zihinsel bilginin yetkinliği anlamına gelen “hakikat” iken, estetik biliminin felsefesi duyusal bilginin yetkinliği olan “güzel”dir (Yetişken, 1998: 11). Dolayısıyla estetik tanımlamalarının hareket noktası, “güzellik” ve “güzel olan” kavramlarıdır. Ancak bu iki kavram çerçevesinde yapılan tanımlar, estetiğin alanını daraltmakla kalmamakla, aynı zamanda her güzel olanın estetik değer taşıyıp taşımadığı tartışmalarını da gündeme getirmektedir. Nitekim insanlar kadar beğeniler, zevkler, güzellikler vardır ve çoğu zaman bunlar arasında bir tutarlılık yoktur (Tunalı, 1964: 58). Fakat estetik kavramı Picasso estetiği ya da Barok estetiği gibi, kimi zaman da belli bir dönemi açıklamak ve o döneme ilişkin özellikleri ifade etmek için kullanılmaktadır (Whitham ve Pooke, 2013: 2). Kagan'ın (1982: 5) tanımlamasıyla estetik, “insanın çevresinde yatan, insanın pratik faaliyetinde yarattığı ve gerçekliği yansıtan sanatta saptanabilen tüm estetik değerlerin zenginliğini araştıran bilim”dir. Açık seçik olmayan duyusal bilginin bilimi olarak tanımlanan estetik (Tunalı, 1963: 66), gerçekliğin insansal ve insana bağımlı olması, bir bakıma bu gerçekliğin insandan kalkılarak ancak anlaşılabilirliğini ifade etmektedir (Tunalı, 1976: 103). Huisman (1992: 25) ise estetiği dönemlere ayırarak formüle etmiş ve estetiği tarihsel bir süreç içinde açıklama yoluna gitmiştir. Buna göre ilk olarak dogmatik dönemde estetik düşüncenin temelleri Sokrates, Aristoteles ve

Platon'un güzellik anlayışlarıyla atılmıştır. İnsanın iç güzelliğinden hareket eden bu düşünce, insanlığın tüm eksik ve yanlışlardan arınmış olduğu tezinden hareket etmiştir. Eleştirel dönem ise, Descartes ve Leibniz'in fikirlerinden yola çıkan Kant'ın güzellik, duygu ve düşüncenin mükemmel uyumu sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu noktada Kant estetiği düşünce ve duygu uyumundan oluşan hür ve saf güzellik ve üst düzeyde insan güzelliğine dayandırılmıştır. Son olarak da pozitivizm ve modern dönem olarak adlandırılan, pozitivist akımdan beslenen deneye ve tümevarıma dayanan deneysel estetik kendini göstermiştir.

Estetik, gerçekte var olan ya da insan tarafından yaratılan birtakım nesnel öğelerin kendine özgü bir yansısını içermekte (Doğan, 1998: 42) ve toplumsal algı biçimlerinin şekillenmesine kadar olan süreci kapsamaktadır. Çünkü algılama, duyular yoluyla ayırt etme ve zihin aracılığıyla bilgi edinme süreci olarak, seçmek demektir ve dünyayı anlamak için seçimsel algılamanın kurallarını da bilmek; estetik algılamanın işlevlerini göstermektedir (Aydın, 1993: 24). Diğer bir deyişle estetik, algılama sonucu fark edilebilir bir kavramdır. Estetik algılamanın oluşabilmesi için büyük ölçüde bilgilendirme gerekmektedir ve bilgi sahibi olmak, gördüklerimiz ve duyduklarımızı kavramak adına gerekli olsa da etkilenmeyi sağlamak için her zaman yeterli olamamaktadır. Bu durumda etkilenmeyi sağlamak için kişinin yaşadığı çevre, kültürü ve gelenekleri devreye girmektedir (Özgencil Yıldırım, Tarihsiz). Estetik bu modern anlama Lessing sayesinde kavuşmuştur. Lessing, estetik kavramının temelini zaman ve uzamı yerleştirerek, estetiğin tam anlamıyla duyuların bilimi haline gelmesini sağlamıştır (Timuçin, 1998: 120). Görüldüğü üzere estetik kavramının tanımlanması noktasındaki karmaşa uzunca bir süredir devam etmekte ve oldukça subjektif değerler içermektedir. Dahası tarihsel süreç içinde estetik kavramının anlamında da birtakım değişiklikler söz konusu olmaktadır. Bu da tek bir estetik değil birden çok estetik değer(ler) olduğuna ilişkin düşünceleri kuvvetlendirmektedir. Tunalı (2007: 18) da bu anlam değişiklikleri ve karmaşaları noktasında yeni bir estetik bilimine işaret ederek, "bugün henüz böyle bir estetik kurulmuş değil, ama onun kuruluşunun psikolojik ve kültürel hazırlıklarının sürdüğünü söyleyebiliriz. Buna göre yarının estetiği, geleneksel estetik gibi, insan ve toplum için lüks bir bilim olmayacak, tersine, tüm biçim vermeleri içinde inceleyen insana, topluma ve teknolojiye dayalı bir tümel-evrensel, ama, aynı zamanda insansal bir bilim olacak" demiştir.

Estetik, kavramsallaştırılmasından bu yana pek çok alanla birlikte kullanılmıştır. Özellikle kentsel mekânların şekillenmesinde gözetildiği iddia edilen bir kavram olan estetik, çok boyutlu düşünmeyi gerektiren bir terimdir. Bireylerin, yaşadıkları çevreye bütüncül ve uyumlu bir şekilde; karşılıklı etkileşim içinde olması gerektiği ve bu doğrultuda kentsel yaşam kalitesini artırabileceği düşünüldüğünde, kentsel estetik önem kazanmaktadır. "Kendi kaynaklarını tüketen, meydanları, yeşil alanları işgal altında kalmış, tarihini unutmış, havası, suyu kirli, binaların birbirinin üzerine yüklendiği yaşanamaz kentlerde mi, yoksa yeşilinde ve yapılaşmasında bir uyum ve dengenin gözetildiği, geçmişine saygılı, sürdürülebilir, yaşanabilir, ulaşılabilir kentlerde mi yaşayacağız? İşte

kentsel estetiğin ana sorunsalı burada yatmaktadır. Kentsel estetik tam da bu noktada üretilir ve tüketilir" (Göneç, 2013). Bu nedenle kentleri salt fiziksel öğeler olarak ele almak, estetiğin mimari içine hapsolmesi tehlikesini doğurmaktadır. Buradan hareketle kent estetiğini insanların kentteki yaşam kalitesini etkileyen, aynı zamanda da kent kimliğinin oluşmasına yardımcı olan fiziksel, psikolojik ve kültürel yansımaları sahip bir kavram olarak tanımlamak mümkün olmakla birlikte, kente dair her şeyin kentsel estetiğin konusunu oluşturduğunu söylemek de mümkündür.

20. yüzyıla damgasını vurarak, modern mimaride yeni tartışmalara yol açan "biçim işlevi izler" sloganı (Anay ve Özten, 2011: 6), mimari açıdan estetik değerleri oldukça etkilemiştir. Esasında mimarinin, yalnız toplumsal beğenilere hitap etmesi ve işlevleri göz ardı ederek yeni yapıları içermesi beklenmemekte; her birinin belli amaç ve işlevler için inşa edildiği kabul edilmektedir. Yapı, vermesi beklenen işleve göre biçim almakta ve o yapı ile bütünleşmektedir. Bu bütünleşme ile örneğin hastane yapıları ya da okullar gibi belli yapılar belli biçimlerle özdeşleşmekte (Özgencil Yıldırım, Tarihsiz) ve bu yapıların verdiği işlevlere göre şekillenmektedir. Diğer bir ifade ile bu düşüncenin temel felsefesi, belli bir amaca ve işleve sahip olan yapıların estetik olduğunun veri kabul edilmesidir. Dolayısıyla estetik olan yapılar işlevselliğini koruduğu müddetçe var olacaktır.

Bilindiği üzere her yapı; her taş, her bina, her tabela vs. dönemin özelliklerini yansıtmakta; dönemin tarihini içinde barındırmaktadır. Tarihsel süreç içinde yaşanan değişimler, kentlerin dokusuna yansıtmakta ve dokunun önemli öğelerinden biri olan estetik değerler ve algılar da bu değişime paralel olarak şekillenmektedir. Bu nedenle her yapı özgündür ve dönemin politik, kültürel ve ekonomik yapısının çözümlenmesi noktasında yol göstericidir. Söz gelimi Antik Yunan kentlerindeki agorayı, çevresindeki heykelleri veya klasik dönem Osmanlı İstanbul'undaki külliyele, dönemlerinin siyasi anlayışından (Göneç, 2013) ayrı düşünmek mümkün olmadığı gibi, kullanılan malzemeleri, işlemeleri vb. de dönemin ekonomisinden veya kültürel yapısından ayrı düşünmek imkânsızdır. Kamusal mekânlar kişilerin kente geldiklerinde, kente dair ilk izlenimlerini elde ettikleri ve estetik algılarının şekillendiği mekânlardır. Kente gelenlerin karmaşa ile karşılaşmaması, huzur duyarak kente bağlanmasının başlangıcı yine kamusal mekânlardan geçer. Ayrıca kentin simgelerinin ve kenti diğerlerinden ayırmaya yarayacak tanıtıcı unsurların yine kamusal mekânlarda sergilenmesi, kent kimliklerinin kentsel estetikle doğrudan ilişkili olduğunun kanıtıdır. Türkiye'nin yaşadığı aşırı kentleşmenin yarattığı göç, trafik, gecekondular sorunları, azalan yeşil alanlar, uyumsuz yapılar, yüksek binalar ve reklam panolarının gelişigüzel yerleştirilmesi gibi olumsuz etkiler, kent kimliğine zarar verici gelişmelerdir. Kentlerin tanınabilirliğini, diğer kentlerden farklılığını ortaya koyan kimliklerin zedelenmesi, estetik değerlerin de zarar görmesine neden olmakta, bu yolla gerçekleşen tüm değişimlerin öncelikle kimlik ekseninde analiz edilmesini, var olan sorunlara çözüm üretilmesini gerektirmekte; kimliğe doğrudan etki eden estetiğin bu aşamalardan sonra çözümlenmesi gerekmektedir. Çünkü nasıl ki kentlerin kimlikleri fiziksel özelliklerinin yanı sıra o kentte yaşayanların kente atfettikleri değerlerle

çözümleiyorsa; benzer biçimde kentlerin estetik değerleri de insanların anlamlandırdığı ve kendileri için önem taşıyan unsurlarda somutlaşmaktadır. Elbette bu tek tek güzel ve iyi tasarlanmış öğelerin bir araya gelişinin her daim güzel kentsel çevrelerin oluşumu anlamına gelmemekte; kentsel estetik ve dolayısıyla da kimlik, bu bir araya gelişlerin düzenli ve kurallı olması ve kamusal mekâna ilişkin değer ve güzellik üretmesi ile ilgili olmaktadır (Keskinok, 2010: 15).

Kent estetiğinin en küresel şekli kuşkusuz, kent tasarımları ve planlarıdır (Şen, 2012). Ancak kentlerin estetik değerlerle tasarlanması önemli olmakla birlikte yeterli değildir. Bu tasarımın geleceğe taşınabilmesi, diğer bir deyişle sürdürülebilir olması ve bu sürdürülebilirliğin de kentin dokusuna ve kimliğine zarar vermeden yapılması gerekmektedir. Yapılacak her tasarımın, değiştirilecek her taşın yerinin dâhi, kentin sosyal boyutunu da hesaba katarak yapılması; kenti bireylere açık yaşam alanları haline getirerek kentlilerin kimliği ile uyumlu mekânlar üretmesi gerekmektedir. Ancak değinilmesi gereken önemli bir nokta da, mekânsal yapılanmanın, mekânsal üretimin son kertede de kentsel estetiğın siyasi kararlardan bağımsız olamayacağıdır. Dolayısıyla bu noktada kentlilerin planlama ve tasarım sürecine en başından itibaren katılımı ve müdahalesinin gerekli olduğu gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Fakat kentlerin kültürel ve sosyal yapısına müdahale eden gelişmelerle kentlerin çok azı insan yaşantısına açık olacak şekilde korunabilmiştir. Bu durum karşısında belediyelerin ürettiği çözüm politikaları, kısmi süslemeler ve birtakım biçimsel düzenlemelerin ötesine geçememiştir. Estetik, kent yaşamının bozulması karşısında çare olarak sunulmakta ve ne yazık ki yalnız tali çözümler ve süslemeler şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Erzen, 2010: 1). Kent estetiğinin güncel halini “TOKİ’nin ve diğer müteahhitlerin basmakalıp yüksek katlı blokları ve onları çevreleyen güvenli duvarlar, sağır AVM cepheleleri, otobanlar ile bütün bunlara özenen, bir gün dönüştürüleceği günün hayaliyle ve bir diğer kapalı siteye benzeme arzusuyla yanıp tutuşan yığınların derme çatma binaları”nda (Gönenç, 2013) görmek mümkündür.

Bilgi, sermaye, insan ve kültür akışkanlığının özellikle 20. yüzyılla beraber hız kazanması, kentlerdeki büyük dönüşümlerin de bu süreçte hız kazanması anlamına gelmektedir. Bu nedenle estetik, kuşkusuz yalnız toplumsal beğeni, haz, farkındalık, uyum ve düzen gibi öznel değerlendirmelerle açıklanamaz (Bilsel, 2010: 12). Buna göre estetik (Erzen, 2010: 4); “karşıya emniyetle geçmeyi, sokakta dükkânların saldırısına uğramadan bakmayı ilgilendirir; sokak köşelerine, refüjlere çiçek dikmeyi değil. Bugün artık halkın para vermeden oturup dinlenebileceği, kendisiyle sakin bir şekilde yalnız kalıp kitap okuyabileceği bir yer kalmamıştır.” Buradan hareketle, değişimin tek elden, sistematik bir biçimde sürekliliğini sağlamak, değişen yapıların kentle uygunluğunu denetlemek, insan ölçeğini hesaba katarak sokak, cadde, yeşil alanları kentle bütünleşik ve planlı bir biçimde tasarlamak; tarihselliğini ve kültürel özelliğini yitirmeden kenti özgün nitelikte bir eser olarak devamlılığının sağlanması ve var olan yapıların tadilatlarının kentin dokusuna uyacak bir biçimde doğru kişilerce yapılmasını sağlamak adına 2005 yılında Kent Estetik Kurulları oluşturulmuştur. Kurulun ortaya çıkması

estetiğın yalnız toplumsal beğeni, haz, farkındalık, uyum ve düzen gibi öznel değerlendirmelerle açıklanamayacağıının göstergesidir (Bilsel, 2010: 12). Üstelik daha önce değinildiği üzere, estetik algıyla alakalı olduğundan, beğeniler de algılamının farklılıklarına göre değişkenlik gösterecektir. Dolayısıyla Kent Estetik Kurulları’nın bu farklılıkları nasıl tek başlık altında topladığı, kurulun amaçları doğrultusunda ne şekilde ortaya koydukları ve kurulların işlevlerinin gündelik hayatımızda ne şekilde yansıdığı incelenmiştir.

3. Materyal Ve Yöntem

Çalışmada, ilk olarak kentsel estetik konusunda Türkiye uygulamalarına ilişkin geçmişe yönelik bir araştırma yapılmıştır. İlk örnek uygulamalardan yola çıkarak günümüzde hala devam etmekte olan bu uygulamalara yönelik bir projeksiyon çizilmeye çalışılmıştır. Mevcut kent estetik kurulların oluşumuna yasal zemin hazırlayan olan yönetmelikler incelenerek, kurulların yapı, işleyiş ve görev alanları belirlenmiştir. Bu kapsamda Adana, Ankara, Antalya, Konya, Kayseri, Malatya, Van, Eskişehir, Rize’de kurulmuş olan Kent Estetik Kurulları incelenmiştir. 04.01.2013 tarih 43 sayılı Karaman Belediye Meclisi kararı ile oluşturulan ancak bugüne kadar herhangi bir faaliyette bulunmayan kent estetik kurulu yönetmeliği de daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Göç ve hızlı kentleşme karmaşasının son yıllardaki etkisi karşısında Türkiye’nin de içinde yer aldığı birçok ülkede önemli düzenlemeler yapılmıştır. Özellikle düzenli ve sağlıklı bir kent yaşamını oluşturmak, kent sakinlerinin mutlu ve huzurlu bireyler olmasını sağlamak, kentsel yaşamın imkân ve fırsatlarından olabildiğince geniş bir toplumsal kesimin yararlanmasına olanak sağlamak için yapılan çalışmalar yoğunluk kazanmaktadır. Ancak bu çabalar arasında yeterince özen gösterilmeyen ya da önem verilmeyen bir alan olarak ortaya çıkan kentsel estetik boyutu, bu araştırmanın temel araştırma konusudur. İhmal edildiğine ilişkin kaygıların doğruluk payı, çeşitli kentlerdeki alan çalışması ile elde edilecek veriler aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılacaktır. Buradan elde edilen veriler, önceki dönemlerde yapılmış olan yerli ve yabancı araştırmaların bulguları ile karşılaştırılarak Karaman için uygulanabilir yeni bir model önerisi ortaya koymak amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Kent yaşamının ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerinin pek çok araştırmanın konusu olduğu görülmektedir. Bilimsel çevreler ve uygulamacıların odaklandığı bu alanlar arasında kendisine yeterince yer bulamadığı değerlendirilen kentsel estetik konusunun, Türkiye açısından -çeşitli kentlerdeki uygulama örnekleri ile mevcut durumun- işlevselliği sorgulanacaktır. Sadece yasal metinlerde sıkışık kalan bir uygulamaya önerisi düzeyindeki kentsel estetik kurullarının istenilen performansı yakalaması önem arz etmektedir. Estetikten yoksun tasarlanan kent planlarından başlayarak değişik ölçeklerdeki kentsel etkinliklerde, estetik boyutunun süreç içinde nasıl etkin olabileceği sorusuna cevap aranacaktır. Bu yöndeki araştırma sayısının neredeyse yok denecek

kadar az olması, bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

4.Kent Estetik Kurullarının Görev, İşlev ve Gündelik Hayata Yansımaları

Gelişmiş ülkelerde kentsel estetik kaygılarının ortaya çıkışı, insanların yaşam standartlarının yükseltilmesi temel amacı üzerine inşa edilmekte (Çubuk, 2003: 7) iken ülkemizdeki motivasyonun tam olarak bu amaçla olduğu kuşkuludur. Zira yaşanan çevrenin estetik hale getirilmesi yerine, kentleşme ile ortaya çıkan sonuç, anti-estetik durumların meydana getirilmesi olmuştur. Bu bağlamda özellikle yerel yönetimlerimizde bir estetik yarışının başladığına tanıklık edilmektedir. Konuyla ilgili olarak Mehmet Çubuk (2003) tarafından şu kritik sorulara dikkat çekilmektedir: Belediyelerin yarış halinde oluşturma yoluna gittikleri "kent estetik kurulları", gerçekten bir kentsel estetik yaratmak için mi istenmektedirler; yoksa yerel yöneticilerin gerçekleştirmek istedikleri ve imar mevzuatının tam anlamıyla çözüm üretmediği "nazik" konularla ilgili kararların onaylatılması için destek mahiyetindeki bir kurula mı ihtiyaç duyulmaktadır? Aynı zamanda uygulamalı bir disiplin olarak da kabul edilen kentsel estetik, kentlerde yaşanabilirlik düzeyini yükseltmek, kentsel, mimari ve kamusal düzenin ve yaşam kalitesinin sağlanmasında önemli bir rol üstlenen estetik kurulları aracılığıyla oluşturulabilir mi? Ve eğer estetik kurullarının varlığı gerekli ise söz konusu bu kurullar hangi özellikler ve esaslara göre çalışmalıdır?

Bu sorulardan hareketle öncelikle estetik kurullar konusunda Türkiye'deki geçmiş uygulamalara kısaca göz atmak faydalı olacaktır. Estetik Kurul'un ilk örneği 1950'li yıllarda İstanbul'da İstanbul Belediyesi ve İstanbul Mimarlar Odası'ndan seçilen üyelerden oluşturulan kuruldur. Ancak bu kurul, mimari proje müellifi mimarın tasarımının özgünlüğüne "estetik" gerekçelerle müdahale edilmesine yönelik tartışmalar nedeniyle tıkanmış ve

işletilememiştir (TMMOB, 1954: 5). Bir süre sonra da söz konusu kurul, bu tür denetimler yapmaktan vazgeçmiştir.

1982 Anayasası sonrasında yasal olarak uygun ortamın oluşması, buna bağlı olarak yürürlüğe giren 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile birlikte İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde oluşturulan "Danışma Kurulu", kendi üyeleri arasında kentsel estetik konusundaki tartışmaları yapmıştır. Karayalçın Dönemi'nde Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde benzer bir oluşum denenmiş olsa da başarılı bir sonuç alınmamıştır (Çubuk, 2003: 8).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde bir başka deneme, Kentsel Tasarım Müdürlüğü'nün kuruluşu ile gerçekleştirilmiştir. Bu Müdürlüğün çalışma esas ve görevlerini düzenleyen yönetmeliğe göre, metropoliten alanda kentsel estetiğe uygun kararlar üretilmesi de yer almıştır. Aynı yıl Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından tamamen estetik konusuna ilişkin görevler üstlenmek üzere Estetik Danışma Kurulu'nun oluşturulduğu görülmektedir. Bu oluşum, 3030 sayılı Kanun'un 17. maddesi ve İmar Yönetmeliği'nin 3-06 maddesi doğrultusunda gerçekleşmiştir (Çubuk, 2003: 9).

Yerel yönetimlerle ilgili olarak 2000'li yılların ortalarından itibaren hız kazanan yasal düzenlemeler ve yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılmasına yönelik anlayış değişikliğine kadar sınırlı sayıda Kent Estetik Kurulu veya benzeri yapılanmalar, bu tarihten sonra çok ani bir artış yaşamıştır. Kent Estetik Kurulu ya da komisyonu türü oluşumlar, ülkenin neredeyse bütün coğrafyasında yerel yönetimlerin gerekli gördükleri ya da bir akımın etkisiyle başvurdukları yapılar olarak yaygınlaşmıştır. Örneğin 2014 yılında Eyuboğlu Erşen (2014) tarafından yapılan bir araştırmaya göre; o yıl itibarı ile ülke genelindeki kurul 12 adet olarak belirlenmiştir. Bu kurullar ve kuruluş yılları ise aşağıdaki tablo aracılığıyla gösterilmektedir:

Tablo 1. 2014 yılı itibarı ile kurulmuş olan kent estetik kurulu ve yapısı

Estetik Kurulunun adı ve yeri	Kuruluş Tarihi	Yapısı
Konya Büyükşehir Belediyesi Estetik Kurulu	09.08.2004	Belediye birimlerinden 10 üye, dışarıdan 5 üye
Ankara Büyükşehir Belediyesi estetik Kurulu	13.05.2005	Belediye birimlerinden 3 üye, dışarıdan 4 üye
Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Kent Estetik Kurulu	17.07.2009	Belediye birimlerinden 4 üye, dışarıdan 5 üye
Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kent Estetik Kurulu	12.03.2010	Belediye birimlerinden 7 üye, dışarıdan 8 üye
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Estetik Kurulu	12.11.2010	Belediye birimlerinden 3 üye, dışarıdan 4 üye
Kuşadası Belediyesi estetik Kurulu	2010	Belediye birimlerinden 3 üye, dışarıdan 4 üye
Van Belediyesi Kent Estetik Kurulu	15.11.2011	Belediye birimlerinden 9 üye, dışarıdan 7 üye
Sakarya Büyükşehir Belediyesi Estetik ve Sanat Kurulu	2011	Belediye birimlerinden 5 üye, dışarıdan 2 üye
Karaman Belediyesi Estetik Kurulu	17.01.2013	Belediye birimlerinden 5 üye, dışarıdan 3 üye
Samsun Büyükşehir Belediyesi Estetik Kurulu	2013	Belediye birimlerinden 9 üye, dışarıdan 6 üye
Yalova Belediyesi Kent Estetik Kurulu	2013	Belediye birimlerinden ve dışarıdan kaç üye olduğu

		belirlenmemiştir.
Kaş Belediyesi Estetik Kurulu	08.01.2014	Belediye birimlerinden 3 üye, dışarıdan 2 üye

Kaynak: Eyuboğlu Erşen, 2014.

Tablo 1 incelendiğinde oluşturulan kurulların çoğunluğunda belediye birimlerinden kurul üyeliğine getirilen bürokratların ağırlıkta olduğu bir yapı görülmektedir. Sadece Ankara, Eskişehir, Kayseri, Kocaeli ve Kuşadası'nda belediye dışındaki birimlerden atanan kurul üyelerinin sayısı, belediye bürokratlarından daha fazladır. Dolayısıyla yerel demokrasi anlayışı açısından bu yapının olumsuz bir görünüm sergilediğine dikkat çekmektedir. Oysa bu kurulların karar vericiler için görüş ve öneriler geliştirip sunan, demokratik yapıda ve geniş katılımı bir özellik taşıması gerekir (Çubuk, 2003: 8).

Eyuboğlu Erşen (2014) çalışması sonrasında kent estetik kurullarının sayısının daha da yaygınlaştığı, ancak bu süre içinde öne çıkan en belirgin gelişmenin kurulların tamamen belediye bürokratlarından oluşturulan bürokratik bir birim haline gelmesi olduğu anlaşılmaktadır. Bazı kurulların yapısının değiştirilerek, ilk kez kurulan bazı kurulların da daha başlangıç itibarı ile bürokratik bir mekanizma olarak kurgulandığı görülmektedir. Aşağıdaki Tablo 2'de incelenen bazı kurulların yapısı, biraz daha ayrıntılı şekilde sunulmaktadır:

Tablo 2. Çeşitli Belediyelerde Kurulmuş Olan Kent Estetik Kurullarının Yapısı ve Temel Özellikleri³

BELEDİYE	YAPISI	ÜYE DURUMU	YÖNETMELİK	KOMİSYON/KURUL
KONYA	KONYA BB. İmar ve Şehircilik Dairesi Bşk'na bağlı ; *İmar ve Kent Estetiği Şube Md. * Planlama ve Kentsel Tasarım Şb. Md. *Tarihi Mekanlar Kentsel İyileştirme Şb. Md.	Mimari Estetik Komisyon *B.B. İmar ve Şehircilik Daire Bşk. Teklifi üzerine Belediye Başkanı tarafından atanan 1 kişi meclis üyesi olmak üzere 7 asil üye *Gerektiğinde ilgili ilçe bld., meslek odalarından, ilgili birimlerden, reklam ve tabela firmaları temsilcilerinden konusuna göre uzman kişiler	17.02.2017 tarihli 121 sy. Meclis kararı ile bazı maddelerinde değişikliğe gidilen 11.02.2016 yayım tarihli "Konya Büyükşehir Belediyesi Şehir Estetiği Yönetmeliği"	İlgili yönetmelik hükümlerine istinaden "Mimari Estetik Komisyon" *Ayda en az 1 kez toplantı *Karar yeter sayısı çoğunluk
ANTALYA	ANTALYA BB. Genel Sekreter Yardımcılığına bağlı Kent Estetiği Dairesi Başkanlığı *Deprem Risk Yönetimi Şb. Md. *İmar Şb. Md. Kentsel Dönüşüm Şb. Md. *Yapı Kontrol Şb. Md.	*Daire Başkanı *Şube Müdürleri *Şube Şefleri *Teknik personel *Memur *Kalem Görevlisi	08.01.2015 tarih 7 sy. Meclis kararı ile yürürlüğe giren "T.C. Antalya Büyükşehir Belediyesi Kent Estetiği Dairesi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik"	Bulunmamaktadır

³ Bahsi geçen belediyelerin resmi web sitelerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmış olup adresleri kaynakçada gösterilmiştir.

VAN	VAN BB. Fen İşleri Dairesi Bşk'na bağlı Kent Estetiği Şube Müd.	Kent Estetik Kurulu; *Bld. Mec. 3 kişi *Bld. Bşk. Yrd. *Bld. İmar Müd. *Bld. Fen İşl. Md. *Zabıta Müdürü *Bld. Park ve Bahçeler Md. *Bld. Yapı Kontrol Md. * YYÜ'nden 1 kişi *TMMOB İnş. Müh. Odası *TMMOB Şehir Plancıları Odası *TMMOB Peyzaj Mimarları Odası *Harita Müh. Odası *Kent Konseyi 1 kişi *Gençlik Konseyi 1 kişi	Bulunmamaktadır	*2011 Yılında deprem olaylarının akabinde " <i>Kent Estetik Kurulu</i> " *2015 yılı fesih hali *2017 yılında 3. sù düzenlenen " <i>Kent Esenliđi ve Estetiği Toplantısı</i> "
ANKARA	ANKARA BB. Genel Sekreter Yardımcılığına bağlı Kent Estetiği Daire Başkanlığı; *İnceleme, İhale ve İdari İşler Şb Md. *Kent Bakım Onarım Şb Md. *Kent Estetiği ve AR-GE Şb. Md. (Kent Estetiği Şefliği) *Kent Temizlik İşleri Şb. Md. *Tahliye ve Yıkım Şb. Md.		08.06.2015 tarih 1084 sy. Meclis kararı ile yürürlüğe giren " <i>Ankara Büyükşehir Belediyesi Kent Estetiği Dairesi Başkanlığı Kuruluş, Görev ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelik</i> "	
ADANA	ADANA BB. Genel Sekreter Yardımcılığına bağlı Kent Estetiği ve Kentsel Dönüşüm Daire Başkanlığı ; *Etüd Proje ve Kentsel Tasarım Şb. Md. *Kentsel Dönüşüm ve Gelişim *Koruma Uyg. Ve Den. (KUDEB) Şb. Md.		18.07.2008 tarih 111 sy. , değişik 12.09.2012 tarih ve 159 sy. Meclis kararı ile yürürlüğe giren " <i>Kent Estetiği ve İlan Reklam Yönetmeliği</i> "	İlgili yönetmelik uyarınca; Kentsel Tasarım Müdürlüđu ve Başkanlıkça yetki verilen diğer müdürlük elemanlarından oluşturulan Kentsel Tasarım ve İlan Tanıtım Komisyonu
ESKİŞEHİR	ESKİŞEHİR BB. İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığına bağlı Kent Estetik Kurulu Şube Müdürlüđu (15.07.2009 K.T.)	Kent Estetik Komisyonu; *Heykeltıraş, mimar, içmimar *Akademisyen ve sanat uzmanları *Büyükşehir, Odunpazarı ve	*"Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Reklam, İlan ve Tanıtım Yönetmeliği" *30.03.2016 onay tarihli "Eskişehir Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik	İlgili yönerge uyarınca " <i>Kent Estetik Komisyonu</i> "

		Tepebaşı Bld. İmar daireleri *En az 1 tane şehir plancısı	Dairesi Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesi” *”Kent Estetik Kurulu Çalışma Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmelik” Mimarlar Odasının itirazı üzerine mahkeme kararı ile kaldırılmıştır.	
MALATYA	MALATYA BB. İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığına bağlı Tarihi Mekânlar ve Kent Estetiği Şb. Md.	Kent Estetik Kurulu; *Başkanlıkça görevlendirilen Genel Sekreter veya Genel Sekreter Yardımcısı *İmar ve Şehircilik birim amiri *Tarihi Mekânlar ve Kent Estetiği birim amiri ve 1 teknik personeli *Fen İşleri birim amiri *Park ve Bahçeler birim amiri *Başkanlıkça seçilen kurum içinden ya da dışından mimar, peyzaj mimarı, şehir bölge planlamacıları *Gerekli görülmesi halinde sivil toplum kuruluşlarından görüş/katılım (BB. dışından üyelere huzur hakkı ödenir) Üyelik süresi 1 yıl olup yeniden seçilebilir	*20.01.2015 tarih 48 sy. Bld meclis kararı ile yürürlüğe giren “Malatya Büyükşehir Belediyesi Estetik Kurulu Çalışma ve Usullerine İlişkin Yönetmelik” *02.11 2017 tarihli “Malatya Büyükşehir Belediyesi İlan, Reklam ve Tanıtım Yönetmeliği”	Büyükşehir Belediyesi bünyesinde <i>Kent Estetik Kurulu</i> *Kurul başkanı <i>Büyükşehir Belediye Başkanınca</i> *Kurul başkanı yardımcısı kurul üyelerince *Kurul kararları kesindir İlçe Belediyeleri bünyesinde <i>Estetik Komisyonları</i>
KAYSERİ	KAYSERİ BB. Bünyesinde Kent Estetik Kurulu	Kent Estetik Kurulu toplam 15 kişi; *BB. Meclis üyeleri arasından seçilecek 1 üye *BB. Genel Sekreter Yardımcılarından biri *BB. Etüt ve Projeler Daire Başkanı *BB. Zabıta Dairesi Başkanı *BB. İmar ve Şehircilik Daire Başkanı veya önereceği 1 teknik personel *Park ve Bahçeler Dairesi Başkanı veya önereceği 1 teknik personel *Melikgazi Bld. İmar ve Şehircilik Müdürü veya önereceği 1 teknik personel *Kocasinan Bld. İmar ve Şehircilik Müdürü	12.03.2010 tarih 132 sy. BB. Meclis kararı ile yürürlüğe giren “Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kent Estetik Kurulu Çalışma Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmelik”	İlgili yönetmelik uyarınca <i>Kent Estetik Kurulu</i> , *Kurul başkanı meclis üyeleri arasından başkan tarafından 1 yıllığına seçilir *Üyelik süresi 1 yıldır *Ayda en az 2 kez toplantı *Karar, rapor ve ilke kararları alenidir *Kararlar kesindir, uyma zorunluluğu vardır

		<p>veya önereceği 1 teknik personel *Erciyes Üni. Rektörlüğü tarafından önerilen Mimarlık Fak. 1 öğretim üyesi, Güzel Sanatlar Fak. 1 öğretim üyesi *TMMOB Mimarlar Odası tarafından önerilen ve serbest çalışan 1 mimar *TMMOB Şehir Plancıları Odası tarafından önerilen ve serbest çalışan 1 şehir plancısı *TMMOB Peyzaj Mimarları Odası tarafından önerilen ve serbest çalışan 1 peyzaj mimarı *Kayseri’de ikamet eden gönüllü(emekli, çalışan, öğrenci vs) 2 kişi</p>		
KARAMAN	Karaman Belediyesi bünyesinde Kent Estetik Kurulu	<p>Kent Estetik Kurulu; *Meclis üyeleri arasından seçilecek 1 üye *İmar ve Şehircilik Md. *Karaman Bld. Bünyesinde görev yapan 1 mimar, 1 şehir plancısı ve 1 peyzaj mimarı *KMÜ Rektörlüğü tarafından önerilen Mimarlık Bölümünden 1 öğretim üyesi *TMMOB Mimarlar Odası Karaman Temsilciliği tarafından önerilen ve serbest çalışan 1 mimar *Karaman Kent Konseyinden önerilen 1 üye</p>	07.01.2013 tarih 43 sy. Belediye Meclis kararı ile yürürlüğe giren “Kent Estetik Kurulu Çalışma Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmelik”	<p>İlgili yönetmelik uyarınca <i>Kent Estetik Kurulu</i> *Kurul başkanı meclis üyeleri arasından <i>Belediye Meclisi tarafından 1 yıllığına seçilir</i> *Üyelik süresi 1 yıl, yeniden seçilmek mümkün *Ayda en az 2 kez toplantı *Karar, rapor ve ilke kararları alenidir *Kararlar kesindir, uyma zorunluluğu vardır</p>
RİZE	Rize Belediyesi Mimari Estetik Komisyonu	<p>*Akademişyen 1 şehir plancısı, *Akademişyen 1 peyzaj mimarı, *Belediye Başkanı'nın önereceği 1 Belediye İmar Komisyonu üyesi *Belediye İmar ve Şehircili Müdürü *Belediye Başkanı'nın önereceği belediyede görevli 2 mimar Belediye Başkanının önereceği belediyede</p>	Rize Belediyesi Mimari Estetik Komisyonu Çalışma Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmelik	<p>*Komisyon Başkanı Belediye Başkanındır. *Üyelik süresi 1 yıldır. Ancak yeniden seçilmek mümkün *Komisyona Belediye Başkanının onayı ile üye ataması yapılmaktadır. *Komisyon ayda en az iki kez toplanır. *Komisyon toplantısı en az 6 üye ile yapılır. *Karar, katılanların salt çoğunluğu ile alınır,</p>

		görevli 1 mühendis *Belediye personeli bir sosyolog, *Rize Mimarlar Odası tarafından önerilecek en az 10 yıl mesleki tecrübeye sahip olan 1 mimar, *Rize'de ikamet eden 1 gönüllü (esnaf, emekli, öğrenci vs.)		eşitlik halinde başkanın oyu doğrultusunda karar alınır. *Komisyon kararı, başkan tarafından onaylanmadıkça tavsiye kararı niteliğindedir. Onaylanmış kararlar ise, belediyenin ilgili birimlerinin uymaları zorunlu nitelikteki kararlardır.
--	--	---	--	--

Tablo 2'de özeti sunulan araştırma sonuçlarına göre, kurulların giderek belediyelerin bürokratik bir birimine dönüştürülmekte olduğu görülmektedir. Katılımcı bir anlayış yerine bütünüyle belediyenin bir iç örgütü haline getirilmek istendiği, özellikle dış paydaşların, akademisyenlerin kurullarda yer alması noktasında istekliliğin çok olmadığı öne çıkan bir eğilim halini almaktadır. Bu durumun yansımalarına örnek olarak, Eskişehir Kent Estetik Kurulu Yönetmeliği'nin Mimarlar Odasının talebi üzerine mahkeme tarafından iptal edilmesi gösterilebilir. Odanın estetik kurulunun çalışmasına yönelik itirazının temelinde, katılımcı anlayıştan yoksunluk ve mimari projelerin özgünlüğüne yapılması olası müdahalelerden duyulan rahatsızlık yer almaktadır. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi de bu durum karşısında kurul yerine komisyon şeklindeki bir bürokratik yapıyı hayata geçirerek tavır almıştır. Eskişehir örneği ile ortaya çıkan durum, 1950'li yıllarda İstanbul Belediyesi ve İstanbul Mimarlar Odası'nın estetik kurul oluşum ve işleyişi açısından yaşanan tartışmalar ve tıkanıklık ile benzerlik taşımaktadır. Aradan geçen bunca zaman içinde, henüz bir anlayış değişikliğinin yaşanmamış olması da olumsuzluğun boyutunu daha iyi biçimde sergilemektedir.

Yine yapılan araştırma sonuçlarında öne çıkan bir başka önemli sorun alanı olarak, estetik kurulu ya da komisyonu şeklindeki oluşumların görev alanına ilişkindir. Neredeyse bütün kurullarda görev alanının başlangıcı, kent planları veya diğer planların sonrasındaki aşamayı kapsamaktadır. Oysa estetik standartların henüz her düzeydeki planlara yönelik hazırlık aşamasından başlamalıdır. Estetik kaygılar ve değerlerin yansıtıldığı planların kabulü ve uygulamaya geçirilmesi, sonrasındaki işleyişin de estetik yönü olan sonuçların daha kolay alınmasına zemin hazırlayacaktır. Oysa başlangıç aşamasında estetik bakış açısından eksiklikler barındıran planlar ile yapılacak uygulamalardan çok da nitelikli estetik çıktılar elde edilemeyecektir.

Mevcut kurulların işleyişiyle ilgili üzerinde durulması gerekli bir yön de, estetik kurullarının önemli bir çoğunluğunun yapılaşmaya konu arsa ve arazilerin sadece cadde ve sokaklara bakan yüzlerine ilişkin yetkili kılınmalarıdır. Estetik değerlerin, yapıların cadde ve sokaklara bakan tarafı ile sınırlandırılması, bir anlamda geriye kalan yapı bölümlerinin estetik açıdan gözden çıkarıldığı anlamına gelmektedir. Bu bağlamda herhangi bir yapı ya da tesis bütüncül bir yaklaşımla estetik açıdan irdelenmeli ve uygulamaya geçirilmelidir.

İncelenen kurulların bir kısmı tek kademeli belediyelerde yer alırken, bir kısmı da büyükşehir belediyesi olan kentlerde faaliyette olan kurullardır. Estetik kurul ya da komisyonlarının büyükşehir belediyesi

ve ilçe belediyesi arasında koordinasyon içinde faaliyette bulunmaları gereklidir. Oysa bazı büyükşehirlerde büyükşehir belediyesinin estetik kurulu bulunmakta ve faaliyette iken, ilçe belediyesinin estetik birimi bulunmamakta ya da faaliyet göstermemektedir. Büyükşehir ve ilçe belediyesi arasındaki kentsel alandaki görev ve yetki paylaşımı dikkate alındığında, estetik yönüyle yine eksik bir değerlendirmenin olacağı açıktır. Dolayısıyla her iki kademede de bu birimlerin etkin ve uyumlu çalışması halinde istenilen sonuçlara ulaşmak mümkün olabilecektir.

Kentsel estetik arayışlarına gerek görülecek son dönemlerin önemli ve yaygın başlıklarından birisi de kentsel dönüşüm alanları olmuştur ya da olmalıdır. Neredeyse bütün belediyelerin kentsel dönüşüm çaba ve çalışmaları içerisinde oldukları bir dönemdeyiz. Özellikle merkezi yönetimin kentsel dönüşümü olumlayan ve teşvik eden yaklaşımı, yerel yönetimlerin konuya ilişkin ilgisini de arttırmıştır. Ancak, kentsel dönüşüm proje ve çalışmalarında kentsel estetik yönünün yeterli düzeyde bir ilgi gördüğü söylenemez. Hem dönüştürülecek alanlar hem de rezerv alanlardaki proje bazlı planlamalarda estetik bakış açısının egemen olduğu bir değerlendirme yapılarak hareket edilmesi doğru olacaktır.

5. Karaman İçin Önerilen Kent Estetik Kurulu Modeli

Karaman Belediye Kent Estetik Kurulu, Karaman Belediye Meclisi'nin 04.01.2017 tarih 43 sayılı kararı ile Karaman Belediyesi Kent Estetik Kurulu Çalışma Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmelik'in kabul edilmesi ile kurulmuştur. Yasal dayanağını 3914 sayılı İmar Kanunu'nun 1 ve 21. maddeleri ile 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15/b maddesinin oluşturduğu Yönetmelik, yürürlük maddesi ile birlikte toplam 13 maddeden oluşmaktadır.

Yönetmelik'in 5.maddesi Kurul'un oluşumuna ilişkindir. Buna göre;

- Karaman Belediye Meclis üyeleri arasından seçilecek bir üye,
- Karaman Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürü,
- Karaman Belediyesi bünyesinde görev yapan bir mimar, bir şehir plancısı ve bir peyzaj mimarı,
- Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi (KMÜ) rektörlüğü tarafından önerilen KMÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden bir öğretim üyesi,
- TMMOB Mimarlar Odası Karaman Temsilciliği tarafından önerilen ve serbest çalışan bir mimar,

- Karaman Kent Konseyi'nden önerilen bir üye,

olmak üzere toplam sekiz kişiden oluşmaktadır. Kurul üyeliğine Belediye Başkanı'nın onayı ile atamalar yapılır. Kurul başkanlığı, Karaman Belediye Meclisi'nin kendi üyeleri arasından seçeceği üye tarafından yürütülmektedir. Kurul Başkanı'nın yokluğunda başkanın onay verdiği üye başkanlığa vekalet eder. Belediye Başkanı, gerekli gördüğü durumlarda kurul üyelerinin biri veya tamamını görevden alabilir ve yerlerine yeni atama yapabilir.

Madde 6 ile; Kurul üyelerinin görev süresi 1 yıl olarak belirlenmiş ve süre sonunda tüm üyelerin yeniden atanabileceği, kurul toplantılarına mazeretsiz olarak üst üste üç kez ve bir yıl içinde yapılan toplantıların % 30'undan fazlasına katılmayan kişinin üyeliği sona ereceği, ancak Belediye Başkanı tarafından yerine yeni bir görevlendirme ve seçim yapılmaması halinde mevcut üyenin görevinin devam edeceği hüküm altına alınmıştır.

Kurul'un görev ve yetkileri de 7. maddede sayılmaktadır. Buna göre;

- Talep edilen ve kurulca gerekli görülen konularda ilke kararları almak ve görüş bildirmek,
- Kent estetiğine, tarihi ve doğal değerlere uygun, kentsel tasarıma dayalı örnek ve estetik bina cepheleri elde etmek için ilke kararları almak,
- Reklam ve tanıtım panoları ile şehirciliğin gelişimine veya estetiğine yönelik kent mobilyalarının tip, şekil ve niteliklerinin belirlenmesi, düzenlenmesi için çalışmalar yapmak ve bunların yapımı aşamasında görüş bildirmek, şehirde görsel kirliliği önleyici çalışmalar yapmak, ayrıca kent donatılarının kamusal alan niteliği taşıyan alanlarda anlam bütünlüğü içinde ele alınmasını sağlamaya yönelik olarak konumları hakkında görüş bildirmek,
- Özellikle yoğun kullanılan şehrin ana bulvarlarında, meydan, cadde, park-bahçe, otopark, yeşil alanlar vb. yerlerde her türlü yapı (asfalt, parke, bordur, tretuar, kanal vb) düzenlemelerinde ve bu yönetmeliğin uygulamasında gördüğü her türlü eksiklik ve aksaklıkların giderilmesinde veya yeni tekniklerin geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapmak ve bu konuda ilke kararları alarak Belediye Başkanı'nın onayına sunmak,
- Kurulun görev alanında yer alan ve kurulca belirlenen bölgelerde yeni yapılacak yapılar ile mevcutların tadilatlarında; mimari ve cephe tasarımını, dolu boş oranını, çatı şeklini, dış cephe boya ve kaplama rengini, kullanılacak malzeme ve özelliklerini İmar Kanunu, İmar Planı, Yönetmelik ve Mimari çizim standartlarına göre estetik yönden incelemek, uygun görülen projeyi onaylamak,
- İlke kararları doğrultusunda yapılacak her türlü ölçek ve türde mimarlık-mühendislik-peyzaj, kentsel tasarım projeleri, imar planlarını inceleyerek uygunluk görüşü verir, yapılacak ve yaptırılacak proje ve planlar konusunda esaslar belirlemek,

- Sit alanı içinde olup Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu onayı gerektirmeyen tescilsiz parsellerde yapılacak yeni yapı ve mevcut binaların cephesinde yapılacak tadilat projelerini incelemek,

şeklinde belirlenmiştir. Madde 8 ile de Kurul'un görev alanı aşağıdaki şekilde sınırlandırılmıştır:

“Karaman Belediyesi görev, yetki ve sorumluluk sınırları içerisinde kalan meydan, bulvar, cadde, ana yollar, parklar, otoparklar ile bu yerlere cephesi olan yapılar ile kentsel dönüşüm, gelişim ve özel proje alanlarıdır. Ayrıca Kurulca belirlenen diğer bölgelerde yer alan yapılar ve kentin önemli prestij yapılarının çevresi ile ilgili olarak yapılacak düzenlemeleri incelemek ve ilke kararları almak da görevleri arasındadır.”

Yönetmelik'in daha sonraki maddelerinde, Kurul'un ayda en az iki kez toplanacağı, üye salt çoğunluğu toplanacağı, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile de karar alacağı, eşitlik halinde Kurul Başkanı'nın oyu doğrultusunda karar alınacağı, Kurul toplantılarına ihtiyaç duyulması halinde oy hakkı olmaksızın uzmanların davet edilebileceği, Kurul kararı, raporları ve ilke kararlarının aleni, bağlayıcı ve uygulanması zorunlu kararlar olduğu, ayrıca Kurul üyelerine ayda en fazla iki toplantı sayısına karşılık gelecek şekilde belirlenen gösterge rakamına uygun olarak huzur hakkı ödeneceği düzenlenmiştir.

Karaman Belediyesi Kent Estetik Kurulu ile ilgili olarak öne çıkan ilk özellik, Kurul'un oluşum sürecinden karar almasından sonraki aşamaya kadar Belediye Başkanı'nın mutlak bir kontrolünün varlığıdır. Hem üye atamalarını yapması, hem dilediği anda dilediği üyeyi görevden alması, hem de Kurul'un aldığı kararların Başkan Onayı ile yürürlüğe girecek olması nedeniyle Kurul için demokratik katılımcı bir özellikten yoksun olduğu söylenebilir. Belediye Başkanı tarafından uygun görülmemeyen bir görüşün ortaya çıkması neredeyse imkânsız gibidir. Zaten Kurul'un yapısı itibarı ile Belediye içinden atanmış ve Meclis tarafından seçilmiş üye sayısı beş kişi ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Belediye Başkanı'nın hiyerarşik anlamda üstü durumunda olduğu bu kişiler üzerindeki sahip olduğu güç ve yetkisi varken ilaveten diğer üyelerin belirlenmesi ve görevlendirilmesi ile Kurul'un alacağı kararların da Belediye Başkanı'nın onayını gerektirmesi, katılımcı demokratik anlayışı ortadan tamamen kaldırmaktadır. Dolayısıyla Kurul üyelerinin belediye dışından olan üyelerinin belirlenmesi ve kararlarda mutlaka Belediye Başkanı'nın onayının aranması uygulaması sorunludur. En azından bu yönüyle daha demokratik bir anlayış benimsenmeli ve gerek belediye dışından olan üyeler, ilgili ya da yetkili birimleri tarafından önerilen isimler için ayrıca bir onay aranmaksızın görevlendirme yapılmalıdır.

Kurul'da belediye dışından üye olarak TMMOB Mimarlık Odası Karaman Temsilciliği'nden bir mimar üye yer almaktadır. Mimar üyeye ek olarak şehir plancısı ve peyzaj mimarı da dâhil edilerek daha fazla katılım sağlanmalı ve bu üyeler siyasi kimlikten uzak tutulmalıdır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki alanlar, Kurul'un görev alanının dışında bırakılmaktadır. Oysa kentsel tasarım ve uygulamaları açısından bu kanun kapsamındaki yerlerin de

bütünlükçü bir anlayış içinde ele alınması gerekmektedir. İki farklı düzlemde değerlendirilmesi önemli koordinasyon sorunlarına ve hatta birbirini olumsuz etkileyen sonuçlara neden olabilecektir. Bu noktada yasal bir düzenleme ile 2863 sayılı kanun kapsamındaki yerlerin de estetik uygulamaların alanına dâhil edilmesi önerilebilir.

Kurul ile ilgili vurgulanması gereken bir başka nokta, genel olarak ülke genelindeki incelenen diğer kurullarda olduğu gibi estetik arayışlarının kent planlarından sonraki aşamayla kısıtlanmış olmasıdır. Kentsel estetikteki temel amaçlardan birisi, yaşam standartlarının artırılmasıdır. Bu standartların artışı için planların ne derece önemli olduğu tartışılmayacak bir durumdur. Dolayısıyla mevcut planlarda estetik boyutuyla bir değerlendirmenin yapılması, gerekli olduğunun belirlenmesi halinde plan değişikliklerinin bu doğrultuda yapılması, ilk kez yapılacak planlar ise daha başlangıç aşamasında estetik bakış açısının ışığında oluşturulması gerekmektedir.

Karaman Kent Estetik Kurulu'nun görev alanıyla ilgili diğer bir sorunlu başlık da, yapıların cadde ve sokaklara bakan yönlerinin estetik kurulunun incelemesine tabi tutulmasıyla ilgilidir. Herhangi bir yapının sadece ana yola ve güzergahlara bakan tarafının estetik olması, diğer taraflarının ise bu açıdan önemsenmemesi kabul edilemez. Sonuçta estetik bir bütün olarak görülme durumundadır.

Yukarıdaki eleştiri ve öneriler doğrultusunda ve Lobo (2000) ve Çubuk (2003) tarafından yapılan çalışmalardan esinlenerek Karaman Kent Estetik Kurulu için aşağıdaki model önerisi yapılmıştır:

- Kurul Başkanı: Kent Estetik Kurulu üyeleri tarafından kendi arasından bir yıllığına seçilir.
- Belediye Meclisi tarafından önerilen bir üye,
- Belediye İmar ve Şehircilik Müdürü,
- Belediye'de görevli bir mimar,
- Belediye'de görevli bir şehir plancısı,
- Belediye'de görevli bir peyzaj mimarı,
- Belediye'de görevli bir sosyolog,
- TMMOB Mimarlar Odası Karaman temsilciliği tarafından önerilen serbest çalışan bir mimar,
- TMMOB Şehir Plancıları Odası Karaman Temsilciliği tarafından önerilen bir şehir Plancısı,
- TMMOB Mimarlar Odası Karaman temsilciliği tarafından önerilen bir peyzaj mimarı,
- Karaman Barosu tarafından önerilen serbest çalışan avukatlar arasından bir üye,
- Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Rektörlüğü tarafından önerilen Mimarlık Bölümü'nden bir öğretim üyesi,
- Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Rektörlüğü tarafından önerilen sanat tarihi alanında uzman bir öğretim üyesi,
- Karaman Kent Konseyi tarafından önerilen bir üye,

olmak üzere toplam 13 üyeden oluşmaktadır. Üyelerin görev süreleri 2 yıldır ve tekrar seçilmeleri ya da görevlendirilmeleri mümkün olabilir. Belediye içinden görevlendirmeler Belediye Başkanı tarafından yapılır. Kurul, estetik konusundaki genel ilke ve politikalar geliştirerek Belediye Meclisi ve Belediye Başkanı'na sunar. Kurul'un sekreteryasını üstlenen Belediye İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, kurulun incelemesine gelecek proje ve başvuruları önceden hazırlayarak ön rapor hazırlar.

Bütün projelerin Kurul incelemesine girmesi yerine sekreteryaya tarafından Kurul tarafından belirlenen genel ilke ve politikalara uygunluğu olan proje ve başvuruları gündeme alır. Kurul kararları, bağlayıcılığı olan ve uyulması zorunlu kararlardır. Kurul kararlarına uygun olmayan ruhsat ve işlem istemleri kabul edilmez. Aksine eylem ve işlemler ise, İmar Kanunu 32 ve 42. maddeleri kapsamında yaptırıma tabi olur. Kurul yetki ve görev alanı, mevcut imar planlarının uygulanması sürecinin yanında, mevcut planlardaki değişiklikler ve ilk kez imara açılacak imar planlarını da kapsar. Ayrıca Kurul'un yetki ve görev alanı, İmar mevzuatının Belediye'nin yetki alanı dışında bıraktığı ve dolayısıyla diğer kurum ve kuruluşların Belediye'nin yetki ve görev alanı dışında kalan kendi imar planı ve proje, ruhsatlandırma süreçlerini de içine alır.

6. Sonuç ve Değerlendirme

Kentleşme süreciyle ilgili tarihsel bir kısa gözden geçirmenin ilk ortaya koyduğu gerçeklik, sanayileşmeyle birlikte kentleşmenin "güzel kent" anlayışından "işlevsel kent" anlayışına doğru bir kayış yaşadığına ilişkindir. Bu sürecin zorunlu bir sonucu ise kentlerde işlevselliğin ön plana çıkarak, kentsel estetiğin değerini yitirmesidir. Fakat gelinen son noktada kentsel estetiğin yaşam kalitesi açısından oldukça önemli bir boyuta sahip olduğu tekrar önem kazanmaya başlamıştır. Türkiye'de ilk denemelerine 1950'li yıllarda İstanbul Belediyesi'nde rastladığımız kent estetik kurulu ve benzeri yapılar, 2000'li yıllardan itibaren giderek yaygınlaşmıştır. Ancak bu kurulların işlevselliği ve yaşam kalitesi için beklenen ve istenen etkiyi oluşturduğunu söylemek oldukça zordur. Bu araştırma kapsamında incelenen kurulların çoğunluğunun kâğıt üstünde kurulmakla kaldığı, henüz faaliyete geçmediği ya da çok sınırlı bir şekilde aktif olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamındaki kurulların oluşumuna yasal zemin oluşturan yönetmeliklerine göre, yapı itibarı ile kurulların demokratik ve katılımcı bir özellikten çok uzak oldukları, daha çok belediye başkanlarının katı bir hiyerarşik etkisi ve yönlendirmesine tabi oldukları, daha çok belediye başkanına bağlı bürokratik bir birim şeklinde oluşturuldukları belirlenmiştir. Yörede yaşayan önemli bazı kent paydaşlarının estetik açıdan görüş ve düşüncelerinin yansıtıldığı bir platform olmaktan öteye belediye yönetiminin karar almak durumunda olduğu bazı "nazik" konular için destek mahiyet taşıyan özelliğe daha yakın olduğu anlaşılmaktadır. İşlevsellik yönüyle de estetik kurullarının kent planlarının yapım sürecinde bir etkisi öngörülmezken, mevcut planlar üzerinde de bir estetik değerlendirmeye hiç yer verilmemektedir. Planlar sonrasındaki özellikle yapılaşma sürecinde belli düzeyde estetik kurul ilke ve politika oluşturulması ya da proje özelinde inceleme yapma fonksiyonları tanındığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan da yapıların sadece cadde ve sokaklara bakan yüzlerine ilişkin bir görev ve yetki alanı kısıtı söz konusudur. Buna rağmen kurulların kararlarının bağlayıcılığının olması oldukça değerli bir durumdur.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler ve değerlendirmeler ışığında Karaman için bir kent estetik kurulu modeli önerisinde bulunulmuştur. Söz konusu model çalışmanın önceki aşamalarında tespit edilen eksiklik ve yetersizliklerin giderilebileceği öngörüsü taşımaktadır. Bu bağlamda önerilen Karaman Kent Estetik Kurulu Modeli, öncelikle kurula sivil katılım yönünü

güçlendiren bir boyut katmaktadır. Kentsel politika geliştirilmesi ve uygulamalarına dönük olarak paydaşlar arasında olan ya da olması gereken hem çeşitli sivil toplum kuruluşlarının hem de Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nin konuya ilişkin uzmanlık sahibi akademisyenlerinin daha çok katılımı esas alınmaktadır. Böylece kurulun, sıradan bir Belediye bürokratik birimi görünümünden arındırılacağı öngörülmektedir.

Karaman Kent Estetik Kurulu'nun yetki ve görev alanını, mevcut imar planları kapsamındaki süreçlerle sınırlı olmaktan çıkarıp, henüz planların oluşturulması aşamasından başlatmanın, estetik anlayışının daha bütüncül bir işleve kavuşturulabileceği anlamına gelmektedir. Yine bu bağlamda, Karaman Belediyesi ve dolayısıyla Karaman Kent Estetik Kurulu'nun yetki ve görev sahası dışında bırakılarak çeşitli kurum ve kuruluşlarca doğrudan imar planı yapma ve uygulama imkânını kullandıkları (TOKİ gibi) plan oluşum ve uygulama süreçlerinin de Kurul değerlendirmesi ile sonuçlandırılması önerilmektedir. Ayrıca kentsel dönüşüm projelerinin de Kent Estetik Kurulu ile uyumlu tasarlanması ve yürütülmesi önerilen modelin işlevsellik adına ortaya koyduğu bir boyut olmaktadır. Bu yol, kentsel planlama ve uygulama konusunda çoklu karar alma, politika üretme ve süreç yönetimi açısından var olan koordinasyon zorluklarının Kent Estetik Kurulu aracılığıyla ortadan kaldırılması ya da en aza indirilmesine uygun zemin hazırlayabilecektir. Son olarak sadece ana cadde ve sokaklara bakan yüzlerdeki yapı ve tesislerin estetik kurul değerlendirmesi ile şekillenmesi anlayışının yerine bütün yön ve biçimlerin, işyeri ve diğer yapılarıdaki tabelalar ile kent işaret ve levhalarının da Kurul yetki ve görev alanına alınmasının gerekliliği üzerinden bir yetki genişlemesi önerilmektedir.

Önerilen model için temel çıkmazın, sayısal olarak Kurul yapısının çok sayıda üyeden oluşturulmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Kurul üyelerinin sivil katılım yönü ağır basan sayısal çoğunluğu nedeniyle uzlaşma sağlamak noktasında birtakım zorlukların ortaya çıkma ihtimali de önemli handikaplardan biridir. Böyle muhtemel durumlarda bir "kilitlenme" yaşanması, Estetik Kurul adına varlığının sorgulanacağı gibi olumsuz sonuçlara çanak tutacak ve özellikle 1950'li yıllarda İstanbul'da görülen daha sonraki dönemlerde ise kurul yerine komisyon şekline dönüştürülerek Kent Estetik Kurullarının bir anlamda tasfiyesine neden olan çözümler arayışları gündeme gelebilecektir.

Kaynaklar

- Anay, H. ve Özten, Ü., (2011). Biçim ve İşlev, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları.
- Aydınlı, S. (1993). Mimarlıkta Estetik Değerler, İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Bilsel, C. (2010). "Kent Tasarımı ve Çevre Estetiği", *Dosya 23 Kent Estetiği*, TMMOB, 6-15.
- Çubuk, M. (2003). "Kent Estetiğinin, Kentsel tasarım Yaklaşımında Anlam Sorunu ve Estetik Kurulları Üzerine..." *Tasarım Kuram*, sayı 3, 1-15.
- Doğan, M. (1998). Estetik, İzmir: Dokuz Eylül Yayıncılık.

- Erzen, J. (2010). "Kent Estetiği", *Dosya 23 Kent Estetiği*, TMMOB, s.1-6.
- Eyuboğlu Erşen, A. (2014). Kent Estetik Kurulları Kavramı ve Kırklareli'nin Kentsel Kalitesinin Arttırılmasına Olası Etkileri. <http://acikerisim.kirklareli.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/20.500.11857/367/UPAD-2014.pdf?sequence=1>, (Son Erişim Tarihi: 24.11.2017).
- Gönenç, E. (2013). Kentsel Estetik ve Kamusal Mekân, <http://solgazetebakis.com/gecmis-sayilar/sag-ve-estetik/kentsel-estetik-ve-kamusal-mekan/>, (Son Erişim Tarihi: 05.03.2015).
- <http://muhaaz.org/t-c-malatya-buyuksehir-belediyesi-ilan-reklam-ve-tanitim-yonetm.html>, (Son Erişim Tarihi: 18.12.2017).
- <http://www.adana.bel.tr/birimlerimiz/kent-estetigi-ve-ilan-reklam-yonetmeli-2012.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 08.12.2017).
- http://www.eskisehir.bel.tr/dosyalar/performans_programi/2017-2.pdf, (Son Erişim Tarihi: 10.12.2017).
- <http://www.haberimvan.com/yerel/van-belediyesi-kent-estetik-kurulu-calismalarina-basladi-van-haberleri-h576.html>, (Son Erişim Tarihi: 12.12.2017).
- <http://www.konya.bel.tr/kurumsalayrinti.php?id=29>, (Son Erişim Tarihi: 18.12.2017).
- <https://emlakkulisi.com/unsal-keser-her-seyden-once-vanda-kentin-bir-kimligi-yok/341458>, (Son Erişim Tarihi: 12.12.2017).
- <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/60136>, (Son Erişim Tarihi: 16.12.2017).
- <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/60264>, (Son Erişim Tarihi: 11.12.2017).
- <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/63072>, (Son Erişim Tarihi: 11.12.2017).
- <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/65103>, (Son Erişim Tarihi: 08.12.2017).
- <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/69820>, (Son Erişim Tarihi: 18.12.2017).
- <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/72237>, (Son Erişim Tarihi: 16.12.2017).
- <https://van.bel.tr/ProfilDetay/kent-estetigi-mud.html>, (Son Erişim Tarihi: 17.12.2017).
- <https://www.ankara.bel.tr/genel-sekreter-yardimcisi-vedat-ucpinar/kent-estetigi-dairesi-baskanligi>, (Son Erişim Tarihi: 08.12.2017).
- <https://www.ankara.bel.tr/kurumsal/teskilat-semasi>, (Son Erişim Tarihi: 10.12.2017).
- <https://www.antalya.bel.tr/birimler/kent-estetigi-dairesi-baskanligi>, (Son Erişim Tarihi: 16.12.2017).
- https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/Birimler_Mevzuatlar_Yeni%2FR.03-Kent%20Esteti%C4%9Fi%20Dai.B%C5%9Fk.Y%C3%B6n.pdf, (Son Erişim Tarihi: 18.12.2017).

https://www.kayseri.bel.tr/uploads/yonetmelikler/Kent_Estetik_Kurulu_Yonetmeli.pdf, (Son Erişim Tarihi: 16.12.2017).

Huisman, D. (1992). Estetik, çev. Cem Muhtaroglu. İstanbul: İletişim Yayınları.

Internet Encyclopedia of Philosophy. Aesthetics, <http://www.iep.utm.edu/aestheti/>, (Son Erişim Tarihi: 09.03.2015).

Kagan, M. (1982). Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat, çev. Aziz Çalışlar, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Keskinok, Ç. (2010). “Kamusallığın Üretimi Olarak Kentsel Estetik”, *Dosya 23 Kent Estetiği*, TMMOB, s. 15-23.

Lobo, M. D. (2000). Commission Esthetique Special Report.

Özgencil Yıldırım, S. (Tarihsiz). Mimarlık ve Estetik Betonun Estetiği, <http://www.dogateknik.com.tr/Teknik-Belgeler/Mimarlik-ve-estetik-betonun-estetigi.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 05.03.2015).

Şen, N. (2012). Kent Estetiği, <http://turizm gazetes i.com/Article.aspx?Id=66563>, (Son Erişim Tarihi: 03.03.2015).

TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a379a5f4c1a42.71326555, (Son Erişim Tarihi: 18.12.2017).

Timuçin, A. (1998). Felsefe Sözlüğü, İstanbul: İnsancıl Yayınları.

TMMOB. (1954). Mimarlar Odası Birinci Çevre İdare Heyeti Raporu. İstanbul: Kutumanis Basımevi

Tunalı, İ. (1963). “Kent Estetiki ve Problemleri”, *Felsefe Arkivi*, sayı 14, 65-81.

Tunalı, İ. (1964). “Estetik beğeni problemleri”, *Felsefe Arkivi*, sayı 15, 57-67.

Tunalı, İ. (1976). “Marxist Estetik’te Gerçeklik, Obje ve Süje Problemi”, *Felsefe Arkivi*, sayı 20, 99-113.

Tunalı, İ. (2007). Estetik, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Whitham, G. ve Pooke, G. (2013). Çağdaş Sanatı Anlamak, çev.T. Göbekçin, İstanbul: Optimist Yayınları.

Yetişken, H. (1998). Estetiğin ABC’si, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.